

bu ayın dokuzuncu günü tamamlardı. Bu zı kaynaklarda şeyhü'l-cemâa olduğu ifade edilir. Bir süre fetva makamında bulundu, ancak daha sonra bu görevinden ayrıldı. Özellikle zor fikhî meseleleri çözmeye mahirdi. Bazı konularda Mâlikî mezhebine muhalefet eden Misnâvî'nin ictihad iddiasında olduğu kaydedilir (Hacvî, II, 285). Misnâvî 16 Şevval 1136 (8 Temmuz 1724) tarihinde Fas'ta vefat etti. Bâbülfütüh dışındaki Sîdî el-Âyidî Türbesi'nde vefatından yaklaşık üç yıl önce bizzat kendisinin açmış olduğu kabre defnedildi. İlmî otoritesiyle Filâlîler Hükümdarı Mevlây İsmâil'in iltifatına mazhar olmuş, siyasî faaliyetlere karışmamıştır. Seçkin talebelerinden Mevlây İsmâil'in oğlu Muhammed babasına karşı ayaklandığında ona destek vermekle suçlanmışsa da daha sonra Muhammed'i desteklemeyip aksine ayaklanmayı engellemeye çalıştığı ortaya çıkınca Mevlây İsmâil'in takibinden kurtulmuştur.

Eserleri. 1. *Şarfü'l-himme ilâ tahkîki mâ'ne'z-zimme*. Eserde Mâlikî âlimlerinin zimmet tarifleri incelenmiş, ardından zimmetin şartları, bu şartlarla muamele ve tasarruf ehliyeti arasındaki farklar açıklanmıştır (nşr. İsmâ Muhammed es-Sârî, Kahire 2012). 2. *el-Kavlü'l-kâşif 'an aḥ-kâmî'l-istinâbe fi'l-vezâ'if*. Bu eserde niyâbet, istinâbe, vekâlet arasındaki farklar, bunların hükümleri ve geçerli oldukları yerler diğer mezheplerin görüşlerine de yer verilerek belirtilmiştir (Fas 1333, Mehdî b. Muhammed el-Vezzânî'nin *Şerḥu 'Ameliyyâti Ebi Zeyd 'Abdirrahmân el-Fâsî* adlı eserinin sonunda). Hadîce Mansûr eseri yüksek lisans tezi olarak tahkik etmiştir (1997, Rabat Câmîatü Muhammed el-Hâmis). 3. *Kitâbü Nuşretü'l-kabz ve'r-red 'alâ men enkere meşrû'iyetehû fi şalâteyi'n-nefl ve'l-farz*. Misnâvî, farz namazda elleri iki yana bırakma uygulamasının yaygın olduğu Mağrib'de bazı âlimlerin elleri bağlamanın meşrû olmadığı yönündeki görüşlerine karşı bunun da sahih kabul edildiğini belirtmiştir. Muhammed Mehdî el-Vezzânî'nin bir reddiye yazdığı eser Abdullah Kennûn (Tıtvân 1367/1948), Abdüllatîf b. İmâm Bûazîzî ve Tâhâ b. Ali et-Tûnisî (Beyrut 2007) tarafından neşredilmiştir. 4. *Netîcetü't-tahkîk fi ba'zi ehli's-şeref (in-nesebi)'l-vesîk*. Kâdirî ile gelenlerinin nesebi ve Abdülkâdir-i Geylânî'nin tasavvuftaki mevkiine dairdir (Tunus 1296; Fas 1309, bir derleme içinde). 5. *Cühdü'l-müküllî'l-kâşir fi nuşretü's-Şeyḥ 'Abdilkâdir*. Misnâvî, *Netîcetü't-tahkîk* adlı eserine tekmile olarak yazdığı

bu risâlede Abdülkâdir-i Geylânî'nin müctehid olduğunu ileri sürer ve hakkındaki ithamlara karşı onu savunur (Rabat el-Hizânetü'l-Haseniyye, nr. 10905). 6. *Nevâzil fikhîyye*. Misnâvî'nin fetvaları öğrencileri tarafından büyük bir cilt halinde derlenmiş olup meselelerin çoğu Mevlây İsmâil ile vezirlerinin sorularına verilen cevaplardan oluşmaktadır (Fas 1345/1926; Misnâvî'nin çeşitli sorulara verdiği cevapları içeren yazma nüshalar için bk. Muhammed el-Alemî, s. 332). 7. *Risâle fi kütübî'l-hadîş elletî tecûzü'r-rivâye minhâ velletî lâ tecûz* (nşr. Muhammed b. Azzûz, Beyrut 2003, İbn Zekrî et-Tilimsânî'nin *Mu'allimü't-tullâb* adlı eserinin sonunda).

Bunların dışında Misnâvî'nin çeşitli ilmî meselelere dair pek çok risâle kaleme aldığı ve bu risâlelerde problemlere çözüm getirme kabiliyetini ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Kaynaklarda isimleri zikredilen ve bazılarının nüshaları günümüze ulaşan eser, risâle ve kasideleri şunlardır: *Fevâ'id fi't-taşavvuf* (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 984), *et-Ta'rîf bi'l-eşrâfi'l-Edâriseti'l-Cûtiyyin* (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 1632; Rabat el-Hizânetü'l-Haseniyye, nr. 4/5716), *et-Ta'rîf bi's-Şeyḥ Ebi'l-'Abbâs Ahmed b. İdrîs el-Yemenî* (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 471, 1419), *Taḳyîd fi nesebi's-şürefâ'i's-Sıkkiliyyin ve's-Şebûkiyyin* (Rabat el-Hizânetü'l-Haseniyye, nr. 6/5716), *Taḳyîd fi mes'eleli 'ademi teklifi'l-mükreh* (Rabat el-Hizânetü'l-Haseniyye Ktp., nr. 13943), *Cevâb 'ammâ yeḳa'ü fi zemeni'l-mesbaḡa min keşreti's-su'âl* (Rabat el-Hizânetü'l-âmmе, nr. 1081), *Şerḥu Râ'iyyeti'l-Yûsî fi rişâ'i'z-Zâviyeti'd-Dilâ'iyye* (Melik Abdülazîz Âl Suûd Müessesesi Ktp., nr. 71), *Taḳyîd fi cevibe fikhîyye* (Tâze el-Hizânetü'l-ilmîyye, nr. 2/311), *el-Maḳâmetü'l-fikriyye fi meḥâsini'z-Zâviyeti'l-Bekriyye (Dilâ'iyye)*, *Taḳyîd fi'l-eşrâfi'llezîne lehüm şöhretün bi-Fâs*, *Cevâb 'an mes'eleli te'âti'l-'ârifin li-esbâbi'l-irtizâk*, *Kaşide fi't-tevessül bi'l-Mevlâ İdrîs mü'essisi Fâs*. Öğrencisi Ahmed b. Abdülvehhâb el-Vezîr el-Gassânî, *Risâle fi't-ta'rîf bi's-Şeyḥ el-Misnâvî* adıyla bir eser kaleme almış, İdrîs Halife, Misnâvî'nin hayatı, eserleri ve görüşlerine dair yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1978, Rabat Dârü'l-hadîsi'l-Haseniyye).

BİBLİYOGRAFYA :

Misnâvî, *Nuşretü'l-kabz ve'r-red 'alâ men enkere meşrû'iyetehû fi şalâti'l-farz* (nşr. Abdüllatîf b. el-İmâm Bûazîzî – Tâhâ b. Ali et-Tûnisî), Beyrut 2007, s. 29 vd.; Kâdirî, *Neşrû'l-meşânî*, III, 265-278; a.mlf., *İltikâti'd-dürer* (nşr. Hâşim

el-Alevî el-Kâsimî), Beyrut 1403/1983, s. 327-330; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, s. 333-334; Abdullah Kennûn, *en-Nübûḡu'l-Mağribî fi'l-edebi'l-'Arabî*, [baskı yeri yok] 1962, I, 269; Muhammed Haccî, *ez-Zâviyetü'd-Delâ'iyye ve devrûha'd-dini ve'l-ilmî ve's-siyâsî*, Rabat 1964, s. 21-38, 243-246, ayrıca bk. tür.yer.; Hacvî, *el-Fikrû's-sâmî*, II, 285; İdrîs b. Mâhî el-Kaytûnî, *Mu'cemü'l-maḥbû'âti'l-Mağribiyye*, Selâ 1988, s. 325; Abdullah el-Murâbit et-Tergî, *Fehârisü 'ulemâ'i'l-Mağrib*, Dârülbeyzâ 1420/1999, s. 665; Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî, *Selvetü'l-enfâs* (nşr. Abdullah Kâmil el-Kettânî v.dğr.), Dârülbeyzâ 1425/2004, III, 59-61; İbn Zeydân, *Mu'cemü'tabakâti'l-mü'ellifin 'alâ 'ahdi devleti'l-Aleviyyin* (nşr. Hasan el-Vezzânî), Rabat 1430/2009, II, 275-276; Muhammed el-Alemî, *ed-Delîlû't-târiḡi li-mü'ellefti'l-mezhebi'l-Mâlikî*, Rabat 1433/2012, s. 167, 235, 263, 279, 332, 357, 390, 421; Ahmed Memnûn, "A'lâmü't-tedris bi'l-Mağrib: Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. el-Misnâvî ed-Delâ'î", *Da'vetü'l-haḡ*, sy. 359 (2001) (<http://www.habous.gov.ma/daouat-alhaq/item/8726>) (05.11.2015); Reşide ez-Zâvî – Senâ Bûcâc, "Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Misnâvî" (<http://www.oloum-omran.ma/Article.aspx?C=10449>) (05.11.2015); "ed-Delâ'î, Muhammed el-Misnâvî", *Ma'lemetü'l-Mağrib*, Selâ 1421/2000, XII, 4073-4074.

HACER KONTBAY

MİYÂN MUHAMMED ŞERİF

(bk. ŞERİF, Miyan Muhammed).

MİYASOĞLU, Mustafa
(1946-2013)

Şair,
roman ve deneme yazarı.

14 Ağustos 1946'da Kayseri'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini doğduğu şehirde tamamladıktan sonra 1967'de girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1973'te mezun oldu. İzmit ve İstanbul'da edebiyat öğretmenliği (1974-1985), Mimar Sinan Üniversitesi'nde Türk dili (1985-1998) ve Pakistan'da İslâmâbâd Modern Diller Millî

Mustafa
Miyaşoğlu

Enstitüsü'nde Türkçe okutmanlığı (1988-1992) yaptı. *Millî Gençlik, Yeni Sanat* ve *Sedir* dergilerinin yayın kurulunda görev aldı. Sufî Yayınları'nı kurdu ve beş cilt halinde *Sufî Kültür Sanat Yıllığı*'ni çıkardı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Repertuar Kurulu üyeliğinde bulundu. İstanbul Belediyesi Kültür Dairesi Başkanlığı tarafından düzenlenen aylık toplantılarda Türk romanı ve romanlığının çeşitli meseleleriyle Türk edebiyatındaki farklı yönelimler üzerine konuşmalar yaptı. Kısa bir hastalığın ardından 1 Ağustos 2013 tarihinde İstanbul'da öldü ve Eyüp'te Bahariye Kabristanı'nda gömüldü.

1966 yılından başlayarak *Tohum, Millî Gençlik, Hisar, Türk Edebiyatı* gibi dergilerde *Bâbîlî'de Sabah, Sebîl, Yeni Devir, Millî Gazete* ve *Türkiye gazetelerinde* başta şiir olmak üzere hikâye, deneme, kültür-sanat ve edebiyat üzerine incelemeleri yayımlanmıştır. Eserlerinde İslâmî değerlere ön planda yer veren, Büyük Doğu ekolüne mensup bir yazardır. Şiir, hikâye ve romanlarında millî kimlik arayışına yönelmiş, toplumsal değer çatışmalarına yer vermiştir. Çağımız insanının iç dünyasındaki çatışmaları ve bunun yol açtığı problemleri dile getirdiği eserlerinde geleneksel ve mânevî değerleri savunmuş, bunların mücadelesini yapmıştır. İlk şiirlerinde aşk, hüznün, tedirginlik ve yalnızlık gibi temaları işlerken daha sonra ferdî duygularla birlikte toplumun dinî ve tarihî değerlerini öne çıkarmaya başlamıştır. Türkiye'de ve dünyada İslâmî uyanışın tezahürleri bu şiirlerin başlıca ilham kaynağını teşkil etmiştir. Denemelerinde ise geleneğe bağlı sanat ve edebiyat değerlerini gündeme getiren yeni ve İslâmî edebiyat anlayışını savunmuş, gelenekten yeniliğe, aktüelden tarihî ve dinî köklere doğru gidiş gelişler sürekli estetik bir kaygı ile şekillenmiş, sosyal ve kültürel ilgiler sanat endişesiyle ele alınmıştır. Estetik ifadeye bürünen her anlayışın temelde bir zihniyetin temsilcisi olduğu düşüncesinden hareketle bunu şiir, hikâye ve romanlarında ifade etmiştir. Bu bağlamda çeşitli Anadolu şehirlerindeki yeni tiplerle *Dönemeç* ve 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nı fon olarak alan *Güzel Ölüm* romanları daha geniş bir okuyucu kitlesinin ilgisini çekmiştir. Eserlerinde yaşayan Türkçe'yi kullanan yazar, dili geçmiş kültür ve medeniyetle bağları sağlayan en önemli unsur olarak görmüştür.

Miyasoğlu'nun bir kısım şiir ve hikâyele-ri İngilizce, Arapça ve Urduca'ya çevrilmiş,

bazı eserlerine yurt içinde ödülleri verilmiştir. "Umud Suları" adlı tiyatro eseri Millî Türk Talebe Birliği Tiyatrosu'nda (1973), Ahmed Midhat Efendi'den "Dâniş Çelebi ve Sümbül" adıyla uyarladığı *Çengi* adlı oyunu Şehir Tiyatroları'nda (1999) sahnelenmiştir. *Sufî Kültür Sanat Yıllığı* ile 1980-1990 yılları arasında yayımlanan edebî eserlerinde sanat ve kültür olaylarını değerlendirmiş, bazı yeni gelişmelere yön vermeye çalışmıştır. Bir kısım yazılarında ve eserlerinde Semih Güngör, Mehmet Sade ve Osman Burak takma adlarını da kullanmıştır. Vefatı üzerine *Dil ve Edebiyat* ile *Berceste* dergileri birer özel sayı, *Türk Edebiyatı* dergisi de özel bir bölüm hazırlamıştır.

Eserleri. Şiir: *Rüya Çağrısı* (Ankara 1973), *Devran* (İstanbul 1978), *Hicret Destanı* (İstanbul 1981; Türkiye Millî Kültür Vakfı Armağanı), *Şiirler* (İstanbul 1983), *Bir Güllü Andıkça* (İstanbul 1997). **Roman:** *Kaybolmuş Günler* (İstanbul 1975), *Dönemeç* (İstanbul 1980), *Güzel Ölüm* (İstanbul 1982), *Bir Aşk Serüveni* (İstanbul 1995). **Hikâye:** *Geçmiş Zaman Aynası* (İstanbul 1976), *Pancur* (İstanbul 1998). **Deneme:** *Edebiyat Geleneği* (İstanbul 1975), *Devlet ve Zihniyet* (İstanbul 1980), *Muhacir* (İstanbul 1981), *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı* (İstanbul 1998), *Kültür Hayatımız* (Ankara 1999), *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları* (Ankara 2000), *Edebiyat Sohbetleri* (İstanbul 2003), *Zamansız Bahçeler* (İstanbul 2009). **İnceleme:** *Dede Korkut Kitabı* (İstanbul 1984), *Necip Fazıl Kısakürek* (İstanbul 1985), *Âsaf Hâlet Çelebi* (Semih Güngör adıyla, İstanbul 1985), *Ziya Osman Saba* (Ankara 1987), *Haldun Taner* (Ankara 1988). **Diğer Eserleri:** *Necip Fazıl Armağanı* (İstanbul 1984), *Çağdaş İslâmî Şiirler Antolojisi* (İstanbul 1988), *Çengi* (Ahmet Midhat Efendi'den, Ankara 1997), *Gül Şiirleri Antolojisi* (İstanbul 1999), *Zügüdar-Bâbîl'den Tac Mahal'e* (gezi notları, İstanbul 2003). Ayrıca *Ahmet Midhat Efendi, Ahmet Midhat Efendi Armağanı, Abdülhak Hâmid ve Makber* adlı eserlerin editörlüğünü yapmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul 1983, s. 258; İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, İstanbul 1998, s. 426-427; Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, İstanbul 2006, IV, 712-717; "Miyasoğlu, Mustafa", *TDEA*, VI, 383; "Miyasoğlu, Mustafa", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, İstanbul 2003, II, 681-682.

ABDULLAH UÇMAN

MOĞOLİSTAN

Orta Asya'nın doğusunda ülke.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

II. TARİH

III. ÜLKEDE İSLÂMİYET

Resmî adı Moğolistan (Mongol Uls) Cumhuriyeti'dir. Orta Asya'nın doğusunda Rusya ile Çin arasında kalan ve eskiden Dış Moğolistan diye bilinen bölgeyi kapsar. Yüzölçümü 1.566.500 km², nüfusu 2.900.000 (2013 tah.) olan ülke idarî bakımdan on sekiz eyalete ayrılmıştır. Başkenti Ulan Batur (Ulaanbaatar, Ulanbator, 1.240.000 nüfus), nüfusu 50.000'i aşan diğer şehirleri Darhan (95.000) ve Erdenet'tir (91.000).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Fizikî özellikleri bakımından Moğolistan üç ana bölgeye ayrılır: Kuzeyde sıradağlar, bu dağların arasında yer alan havzalar, güneyde uzanan plato ve çöl kuşağı. Zirveleri yer yer 4000 metreyi aşan dağların başlıcalarını Altay, Hangay, Sayan ve Hentiy dağları oluşturur. Ülkenin en yüksek noktası kuzeybatıdaki Nayramadlin zirvesidir (4374 m.). Bu sıradağlar arasında Büyük Göller bölgesi, Horgo bölgesi, Hovsgöl bölgesi, Selenge bölgesi gibi havzalar yer alır. Bunlardan Selenge havzasının güney kesimindeki verimli Orhon ırmağı havzası eski yerleşik kültürlerin beşiği olarak önem taşır. Moğolistan'ın doğu kesimi alçak platolarla kaplıdır. Güneyde ise ülke topraklarının yaklaşık üçte ikisini kaplayan yarı kurak Gobi çölü bulunur. Moğolistan'daki sıradağlar farklı havzalara yönelen ırmaklar arasında su bölümü çizgisi oluşturur. Meselâ kuzeydeki büyük ırmaklar Kuzey Buz denizine (Yenisey'in kolu Sihşid, Baykal gölüne dökülen Selenge aracılığıyla), Büyük Okyanus'a (Amur'un kolu Onon vasıtasıyla) ve Çin'deki Hulun gölüne (Kerulen ırmağı vasıtasıyla) yönelir; güneydeki küçük ırmaklar da ülke içindeki kapalı havzalarda kaybolur. Ülkenin çoküntü ovalarında birçok göl vardır. Moğolistan'da sık ve yaygın sıcaklık değişiminin yanı sıra son derece düşük yağış miktarıyla belirlenen sert bir kara iklimi hüküm sürer. Kışlar soğuk ve kuru, kısa süren yazları ise sıcak ve yağışlı geçer. Gobi çölünde 100 mm. olan yıllık yağış miktarı dağlık ve yüksek kesimlerde 3000 milimetreye kadar ulaşır; doğudaki ovalar ve alçak dağlar 200-300 mm. yağış almaktadır. Orta Moğolistan geniş otlaklarla kaplıdır. Altay dağlarının Moğolistan